

Projekt dotyczy środków zabezpieczających, czyli środków prawnych stosowanych wobec sprawców czynów zabronionych uznanych za niebezpiecznych. Niebezpieczeństwo to może wynikać z choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, uzależnienia od alkoholu, narkotyków lub innych środków zabezpieczających, zaburzeń preferencji seksualnych lub zaburzeń osobowości. W stosunku do tych kategorii sprawców czasami nie można wymierzyć kary (kiedy są niepoczytalni, nie można przypisać im winy), a czasem wymierzenie kary nie jest wystarczającym środkiem, aby ochronić społeczeństwo przed niebezpiecznym sprawcą. Z tego powodu stosuje się środki zabezpieczające, które wymierzane są zamiast albo obok kary. Środki te mają na ogół charakter leczniczy – mogą polegać np. na umieszczeniu sprawcy w szpitalu psychiatrycznym, zobowiązaniu go do podjęcia leczenia odwykowego. Środkiem zabezpieczającym jest również umieszczenie w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym na podstawie ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

Rozwój środków zabezpieczających jest jedną z aktualnych tendencji rozwoju prawa karnego. W polskim prawie karnym doszło do istotnej zmiany w ich uregulowaniu z dniem 1 lipca 2015 r. Nowe przepisy są jednak niejasne, niespójne, są krytykowane zarówno przez prawników, jak i psychiatrów.

Ponieważ rezygnacja ze stosowania środków zabezpieczających nie jest możliwa, należy opracować spójny system ich stosowania, który zapewniłby jak największą ich efektywność oraz równocześnie sprawiałby sprawcy jak najmniejszą dolegliwość. Stworzenie takiego systemu jest celem niniejszego projektu. Aby ten osiągnąć, planowane są badania o charakterze dogmatycznym, empirycznym i prawnoporównawczym.

Badania dogmatyczne to analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, analiza przepisów prawa, literatury i piśmiennictwa po to, aby ustalić jaki jest wzorzec konstytucyjny i konwencyjny orzekania o tych środkach (tzn. jak muszą być ukształtowane przepisy prawa, aby nie można było im postawić zarzutu sprzeczności z Konstytucją lub Europejską Konwencją Praw Człowieka) oraz po to, aby ustalić jakie są przesłanki stosowania tych środków. Badania prawnoporównawcze będą prowadzone w innych, wybranych krajach europejskich. Polegały będą na analizie aktów prawnych, piśmiennictwa, orzecznictwa (w tym sądów konstytucyjnych) tych państw, po to aby ustalić czy w innych krajach istnieją inne skuteczne środki zabezpieczające, nieznanne polskiemu ustawodawstwu, które mogłyby zostać wprowadzone również do prawa polskiego. Badania aktowe prowadzone będą w 14 miastach w Polsce, w sądach rejonowych i okręgowych. Będą miały na celu ustalenie praktyki stosowania środków zabezpieczających oraz stanów faktycznych, w których środki te najczęściej są orzekane po to, aby ustalić czy środki znane w innych krajach mogłyby być w tych przypadkach zastosowane.